

ALBINA PINDULUI

LITERATURA, ȘTIINȚE ȘI ARTE.

Poesia populară la Muntenegreni, Bosniaci, Serbi, Albanesi și Macedonenți.

Cu cât comunicațiile devin mai facile, cu cât relațiile comerciale se înmulțesc, cu atât simțim mai mult necesitatea d'a cunoște popoarele cu cari suntem în contact sau vecinătate. Nimic nu ne ajută să cunoștem mai bine un popor, de cât producțiile poetice, acele isbucniri naturale ale geniului său; într'insele aflăm ca într'un microcosm, trecutul, aspirațiile, simțimintele și aptitudinile acelu popor. De vr'o patru-șapte de ani, critica modernă, propunându-și a învedera solidaritatea și rudirea care face o singură familie din națiunile demne de viață, — și-a îndreptat cea mai mare atenție către această parte a activității umane. Salba de margaritare poetice din valea Carpaților, culese, curățite de rugina timpului și înșirate cu o măiestrie admirabilă și o iubire filială de filomela Moldovei, d. Alesandri, este un rezultat al acestei direcții dată de cei mai mari savanți al secolului nostru. Prin aceste producții ne-am făcut cunoscuți și stimați. Europa citindu-le, s'a convins că un popor al carui geniu produce capd'opere de imaginație, simțimint și eleganță ca *Mieora, Mihul, Păunașul codrilor, Mășterul Manole*, este merit de Dumnezeu a purta faclia civilizației în Orientul Europei și, pôte, chiar mai departe.

Avem 'naintea noastră câte-va colecții din tezaurul poetic al Europei orientale. Tôte se aseamnă printr'un simțimint energetic și înviator: amorul de libertate. Dacă nu am cunoște sorginta lor, caracterul și condițiile

în cari s'ați produs, am fi înclinați a crede că sunt averea aceluiași popor.

Ică un specimen din imaginația și simțimintul Muntenegrenilor, care însușește, în miniatură, tôte caracterele popoarelor vecine. S'ar putea dice că serbul de la Pasaroviț, bosniacul de la Coprivno, muntenegrenul de la Budna, albanesul de la Croia și macedonenul de la Romanova au conlucrat împreună la facerea lui. Acest specimen este *Insurătoarea lui Maxim Cernoievici*, nepotul lui Radu Negru din România:

"Ivan Cernoievici a plecat d'acasă, plutesc pe albastra mare, încarcat cu tesauri; se duce a cere mâna fetei dogelui Veneției pentru Maxim, fiul său. Dogele întâmpina propunerile lui cu mandrie; dar Ivan, tare în rezoluție, rămâne la curtea principelui latin trei ani. Dupe ce regele și-a secăt tôte tesaurile, dogele 'l acordă mâna frumôsei feciore și primesc înelul de fidanțare.

"El regulară ceremonia nunței; se învoiră ca eroul serb să se întorcă în patria lui și anul viitor, dupe secerișul câmpilor și culesul viilor, să vină a lua pe fidanțată cu un cortegiū numeros. Atunci Ivan plăcă din Veneția; o sută de latini, dogele și ambi sei fit în capul lor, conduc pe eroū. Tôte 't isbutise dupe dorință; o idee funestă însă îi veni și, cu tôte că era înțelept, o cuvîntare nebună îi scapă:

"— Amice, — dîse el dogelul, — me voiū întorče cu o mie de resbelnici. Când voiū descinde pe țerm, să tramiți 'naintea mea o mie de latini. În amandoa cortegiurile nu vei afla un

singur resbelnic a cărui frumusețe să p^otă fi comparată cu a lui Maxim, fiul me^u cel iubit și în curând gine-rele te^u.“

Dogele, fii set și cel o sută de latini, au^șira aceste cuvinte. Dogele, plin de bucurie, îmbrățișă pe Ivan.

„— Amice, — 'i dⁱse el, — ceea ce 'mi spuni me încântă și me onoră un ginere a cărui frumusețe va în-trece pe aceea a doă mit de resbel-nici, îmi va fi mai precios de cât lu-mina, mai scump de cât copilul când 'mi-ar remanea unul singur! Arma-sarii, șoimi, vestminte și mantil bo-gat țesute, t^ote 'i se vor da; dar dacă vei încela pe amicul te^u, a-măgirea se va întorče asupra capu-lui te^u.

„Escorta însocesce pe Ivan pⁱna la mare; acolo se imbarcă și ajunge fericit pe țermul oriental. Când fuse în câmpul Iabliak, zări din depărtare alba't locuința. Turnul se înalță pe un vîrf incongiurat de balcone svelte și g^emuri strălucitoare. Atunci inima lui Ivan bate de impaciență; da pin-tent armasarului se^u, r^apedele fugar, și agită așia de violent frinele de oșel, în cât armasarul se aruncă ne-bun, se avîntă în spaci^u. Nimeni din locuința lui nu scia când se va în-torče; dar dela feréstra turnului, fi-dela socie zaresce un călareț și în-dată recunósce pe domnul ei și ca-lul lui. Descinde iute și vocea ei resună; servitori și femeile alérğa.

„— Curând, — dⁱce ea servitori-lor, — eșiți a primi pe domnul vo-stru, și voi, — adresandu-se femeil-or, — curăția și ordinea să dom-nească pretutindenea. Maxim, fiul me^u, ești din cetate, alérğa înaintea tatalui te^u și domnul me^u! Figura lui spune mulțumirea și bucuria; si-gur c'a obținut pentru tine pe fata dogelului.“

Intrarea lui Ivan în Iabliak, pri-

mirea ce 'i se face de socia și fiul se^u, Maxim, sunt demne de penelul lui Omer: aceeași simplitate și vio-ciune. Regretăm că spaciul nu ne permite a reproduce acest specimen întreg, caci în totul scînteiază fru-museți în adev^e epice. Dar pentru ce Ivan, îndată ce vede pe Maxim, p^alesce, vederea 'i se turbură și re-mane încremenit?

„De trel ani plecase din locuința lui; în acest timp un flagel teribil secerase albul Iabliak și atinsese pe Maxim. Fața atât de frumoasă a ju-nelui se ôflise, urme adânci 'i aco-pereau obraji și fruntea; nu mai era frumosul Maxim de odinioară; dintr'o mie de tineri nici unul n'ar fi putut să 'i se compare pentru urăție.

„Ivan rămâne întunecat și gandi-tor; își amintesce cele ce a dⁱs do-gelul despre frumusețea fiului se^u. Sprincenele'l se încruntează, musta-țile l negre atarnă resfirate pe umeri; sta nemîșcat, cu vederea țintită la pămînt. Socia lui tremurând îi ra-diea lungele maneci și p^olele flotânde ale togei, și saruta manele și ge-nunchi nefericitului tata.

„— O domnul și sociul me^u! — dⁱse ea, — pentru ce aceste uitături atât de întunecóse? 'Ți-au refusat ôre mâna fetei sa^u regreți aurul ce ai cheltuit în acésta caletorie?

„— Fugți, — strigă el, — și cerul să te bată! Cererea mea a fost pri-mită, și feciôra latina este dupe do-rințele mele. Dacă am strabate tota lumea, n'am afla o fată mai perfectă nici pentru port și talie, nici pentru strălucirea ochilor și frumusețea fi-gurei. Ea întrece chiar pe Țina flor-ilor. Cât pentru aurul cheltuit, de ce 'l-ași regreta? Am atata în turn, în cât nici nu se cunósce ceea ce am luat. Alta e cauza întristarei mele: am promis dogelului că voi^u veni c'o mie de resbelnici pentru a

celebra nunta, și am afirmat că fiul meu va întrece pe toți în frumusețe; dar acum, dacă l' distinge ceva, este urația. Ce vor dice latini când le voi duce un asemenea fidaș?

„— Domnul meu, — duse socia cu un aer grav, — Dumneșu te-a pedepsit; trufia te-a împins să faci peste mări o caletorie de patru-șeci și le, și care te-a ținut trei ani departe de casa ta. Nu fără ostenele se obține asemenea fidaș. Cu toate acestea, ai fi aflat în Statele tele, la Antinari sau Dulcinio, la Bielopavloș, în Muntenegru, în coprișul muntos al Cucei sau Bratanojișului, în Podgorița cu casele elegante, sau chiar în capitala ta, Iabliak, o socie demnă de fiul teș, care să ți asigure o alianță onorabilă. Trufia te-a împins peste mări.”

Ivan se infuriază la aceste cuvinte și amenința că va scote ochi aceluia care l' va aminti cele întimplate. Dece ani dupe aceea, Ivan primesce o scrisore de la dogele.

Ieca cum dice poetul slav c'a scris mirele Adriaticet:

„Amice Ivan Cernoievici! când închiși cu gard o livadie, o închiși ca s'o cosesci tu sau să o cedezi altuia, ca nu bruma să ofilească ierba și florile; când certi o fata frumoșă, asigură o fidaș sau renunți la unirea proiectată. Ivan, ai cerut pe fata mea și încrederea mea ți-a dat-o; am regulat condițiile și pregătirile nunței. Ai promis că anul viitor, dupe secerișul campilor și culesul viilor, să vii a o lua cu o mie de resbelnici; dar ai trecut noa ani, și n'am mai auzit nimic de tine. Zoresce a scri iubitel mele fete, aceea pe care ai numit-o nora ta, că o deslegi de cuvintul dat, ca să ți alegă un soț nobil dintre egali sei.”

Isi pôte cine-va închipui un suflet trufaș, ca al regelui Ivan, cât a su-

ferit la primirea unei asemenea scrisori! Dar cu cine să se consilieze? Persecutat de grija chiar în orele tarșii ale nopței, cere un consiliu societei sale care l' răspunde:

„De cand barbatul consulta socia? Pentru ce tocmai ați să fi capabilă a'ți da consiliu? Femeile, se dice, au parul lung și mintea scurtă. Cu toate acestea, Ivan Cernoievici, îți voi spune ceea ce cuget. Ai pecatui înainte a lui Dumneșu și ai fi hulit de omeni, dacă ai lasa tinerețea acelei fete să se ofilească în deșert, ținând-o închisă în casa părinteșcă. Ascultă-mă dar și nu lasa grija să te domineze. Aceia pe cari maladia l'a desfigurat, nu mai sunt oșe nobili și bravi? Fii sigur că latini nu vor căuta cërta pentru un accident involuntar. Cu plăcere să ți nasca griji și pericule? Domnul meu! te temi de Veneția, și turnurile ți sunt pline de aur, pivnițele pline de vin generos, grărele gem de graș! Ai cu ce să îndestulezi mit de oșpeți. Ai vorbit d'omne de resbelnici, îndoiesce numărul. Când te vor vedea c'o asemenea escortă, crede-me, latini vor renunția la ori-ce gând de luptă; adunați dar trupele strălucitoare și plăcă fără terna ca să iei fidașata.”

Ivan aduna toate trupele și capitani lor. Cu această ocașie, poetul scie să facă a trece pe dinaintea cititorului tablourile cele mai răpitoare prin vioiciunea culorilor, prin strălucirea imaginilor și prin acel aer de barbație, eroism și selbaticie, demnă de dei și eroi sublimului cantareș al Troadel.

Dar înainte de adunarea trupelor, Ivan trâmite dogelul cu un tartar urmatorea scrisore:

„Scumpul meu doge, veghiaza dioa și noptea căci venirea mea se apropie. Trei-șeci de tunuri te vor anunția, și într'aceste tunuri Kernia și

Zelena vor sgdui bolta cerului. I.a semnalul acesta, trâmite neîntârziat o flota ca să aducă cortegiul fi-danțatului.⁴

(Va urma.)

Poesia germană și Goethe.

(FINE.)

Goethe nu consacra o sumă însemnata pentru cheltueile de biroă. Scrisorile lui sunt pe hârtie de toate formatele și toate culorile, pe ciorna unei bucați de versuri, pe placarda unei probe, pe un plic luat din panner.... Dicția acestor scrisori este foarte pucîn îngrijită, dar adesea încântătoare, și tot-d'a-una vie în incorecțiile se; sintasa este pucîn respectată și ortografia plina de fantasie. Goethe nu se supune nici la politeța formalistă a etichetei germane; el țice *tu* Charlottel, pe când Kestner îi țice *voî*. În această privința, Kestner glumea: „Trebuie să aiba ore-cari compensații.“ O alta particularitate: Goethe nu data nici o data scrisorile, țicând că nu se datează de cât polițele. Minuțiosul, dar indulgentul Kestner, a trebuit să se impace și cu această negligența. Nu se mai plangea. Era inutil. Dar, îndată ce primea o scrisore, cea d'inteiu grije ce avea, era s'o dateze, pentru mulțumirea lui proprie.

Terminând imprimarea acestui giuvair al inimilor simțitoare, el a trimis cel d'inteiu esemplar lui Kestner și Charlottel. Ceea ce a simțit și cugetat *scumpa Lottă*, la citirea acestor amintiri, în cart se resfrangea aurora tinereței se, nu scim. Kestner însă, este mai franc; el se plange lui Goethe, că a desnaturat mult din acei pe cart a voit să'l zugrăvească. Pretinde că el, Kestner, nu sémână cu Albert și cere ilustrul

poet să schimbe ceea ce smintesc asemănarea.

Goethe promite.... dar amantul, care acum devenise artist, putea să implinască el promisia, mai cu sémă când copilul iubit al tinereței se era desmerdat de Germania întréga?

Goethe n'a mai vețut de cât o data pe Charlotta, la patru-deci ani dupe tipărirea lui Werther. El însa avea 66 ani, iar Charlotta 60 de primaveri și 12 copii. Precum vedeți, Kestner nu mai avea să se îngrijască.

Impresia profundă ce a produs și produce încă această carte, este un prodigiū. În multe case a întins do-liul morței: toate tinerele visaū ca sunt Charlotte, și toți tineri, Werther. Reul resulta din neînțelegerea acestei opere. Goethe susține că reul era în societate și că Werther n'a fost de cât fitilul care a dat foc minei. Iecă cum judecă el acest unic eveniment în istoria literara:

„Acestă carticica a facut o impresie prodigiōsa și cuvîntul este simplu: a apărut la timp. O mină foarte încarcata, cea mai mică scîntee o aprinde. Werther a fost scînteea. Pretențiile esagerate, patimele nemulțumite, suferințele imaginare, turmentau toate capetele. Werther era espresia fidelă a maladiel generale; esplosia a fost dar rāpede și teribila. S'aū lasat a fi rapiti chiar de sujet; și efectul se îndola sub imperiul acelu prejudeț absurd, care presupune mereu unul autor intenția d'a instrui. Uitaū că acela care se mulțumesc a nara, nu aproba nici nu blama, ci desvolta numai succesia simțimîntelor și faptelor. El prin această lumineaza, și cititorul trebuie să cugete și să judece.“

S'aū gasit critici cari aū imputat că Werther este imoral, — imputare absurda. Goethe sgduuit de cea mai puternica pasiune, vețend în giu-

rul seü maladia morala care banțuia societatea germană, a conceput ideea d'a remedia reul prin Werther. S'a întâmplat că societatea, în loc d'a vedea în Werther, ca într'o oglindă, reul care o mistuia, să véđă un îndemn către imitare. Individele atinse de galbenare, ved tóte lucrurile galbene. Putem óre pentru acésta să acúsăm pe Goethe? Nu.

Respectul caminului, fidelitatea amorului conjugal, — iéca simțimintele carti isbucnesc din paginile lui Werther, stropite de sangele cald și fumegand al aceluia, care caută în mórte vindecarea d'o pasiune culpabila.

Cu cât corupția socială se întinde, cu cât respectul caminului devine o himera, iar fidelitatea conjugală o fabulă, cu atât morala lui Werther se lamuresce mai mult.

Goethe, prin acest roman, în care a pus tóta inima lui, face îndirect apoteosa amorului conjugal.

Ați mai mult de cât ori când Werther este moral. El este ferul roșit în foc și aplicat pe gangrena socială.

Literatura lupanarelor din Paris a revărsat în tóta lumea veninul, care róde cele mai sante legaminte, a-celea carti fac tária familiei.

Un spectacol dureros ni se presintă: lupta între barbat și amant.

Barbatul pórtă pe umeri stánca realului, amantul este încongruat de aureola idealului.

Barbatul are 'naintea lui viața întrégă, cu tóte greutățile și durerile ei, amantul n'are de cât plăcerile momentane. Cel d'inteiu, sacrifică viața lui; cel din urma, ceea ce are în posunar.

Tóte sforțele barbatului tind să facă din socia lui: virtutea incarnată, mama neimputabila a copiilor sei,

femeea Cesarului; tóte măgulirile amantului n'aũ alt scop de cât înjosirea ei, cáci numai înjosită póte sa' profite.

Femeea ingrata, se încantă de amant. Calcă în picioré demnitatea, pacea, onórea, sangele și viața barbatului, pentru a se arunca în brațele seducătorului.

Ea se perde, — scim toți.

Dar scapa barbatul, — veți dice.

Vai! dar cum scapa? O ruină.

Precum vedeți, lupta este crânce-nă între existența și ruina familiei.

Familia va cădea, dacă desperarea nu va provoca o reacție: lapidarea adulterului.

Ce se va alege de societate, fara o asemenea reacție, Dumneđu sciel

Tragedia lui Werther agita aceste probleme dureróse, ceea ce tot este un bine. Și pentru acest bine, trebuie să fim recunoscători d-lui Vermont, care a tradus copilul cel mai rubit al patriarhului de la Weimar, tot cu măestria ce a probat în traducerea celei mai originale opere a aceluiași geniú, *Wilhelm Meister*.

Miscările populare în Occident. — Educația mulțimel.

Desperarea batrânel Europe, ostentata de muncă, secata de petrecere, enervată de dorințe, se arată mai cu séma în Englitera, în Franca, în Germania. Mișcările democratice carti au spalmântat Englitera nu sunt altce-va de cât dorința neputinciósa și frenetica a bunului traiú; racnetul leului popular care se agita în scorbora lui. În mișcările acestea din Franca vedem mai mult amor propriú, invidie și ură; în cele din Englitera, mai multa fóme, sete și durere. Insurecția vanitaților este tot așa de cumplită ca a fómei. Și într'o țera și în cea-l-alta, mulțimile emancipa-

te caută a'și întrebuița puterea. Nu mai este nici de luptat contra unei asemenea situații. O politică bună, demnă de acest nume, priimesce situațiile și le dirige.

Se agită acum în Europa o cesticie dificilă și gravă: Educația populară ar fi prevenit aceste nefericiri?

Educația populară, modul ei de împărțire, oameni căror trebuie încredințată și controlarea ei, preocupă adă pe toți politici Engliteret sașu, mai bine, pe toate spiritele înalte din Europa. Aci nu e o cesticie simplă. „Convenim că trebuie a lumina poporul; dar nu ne învoim nici asupra gradului de instrucție, nici asupra mijloacelor de educație, nici asupra proporției relative de educație morală și tutelă religioasă. Clerul susține că numai lui aparține direcția intelectuală a omeniret; înamici clerului 'l-acusă că reinvie fanatismul în profitul seș. Unii filozofi se îngrozesc de instrucția țara moralitate pentru mulțime; alți afirmă că lumina morală însoțesc tot d'a-una lumina intelectuală, și că nu'l espunem la nici un reș luminând pe omenit.

„Vai! ve încelați, — respund celor din urmă unii observatori mai petrunđetori; — toate ambițiile pe care le-ar deștepta o educație cam egală, ar face guvernul imposibil. Chiar acum, toți se îndesă la profesiile liberale, cari constituiesc singura nobiletă a timpului nostru. Vom avea în curând doă-đeci de medici pentru un bolnav și șei-đeci de avocați pentru un proces. Preparați pe uvrieri să esercite artele mecanice, cari sunt mai utile de cât palăvrăla limbet și șgăriața penet; departați'l dela o educație literară, care ar fa-

ce din ei literatori stupiđi și artiști miserabili.“

La acestea partizani egalității respund că este infam a stabili o ierarhie în educație și instrucție; că universitatea este o instituție feodală, înapoiată, contrară progresulul, și că trebuie a o nimici. D'alta parte, clerul își urmează sarcina ce 'și a impus; filantropi tipăresc cărțicele, și în toți ani se încoronează frumoșe tratate de morală populară din cari poporul nu citeșce nici un rând, dar cari profita la doi inși: autorul și tipografulul.

Vorbim de Franția. Englitera este espusă la pericole și mai mari: forțată a'și urma calea de industrie colosală, de comerțiu universal și esportăție gigantescă, ea stränge în unele locuri din coprinsul ei mil de omeni pentru lucrările manuale ale industriei. Acestia sunt sclavi templeului. Saraci omeni! Ei sunt victimele. Tot d'a-una când o invenție nouă 'naintează carul, cum vorbesc poeți, rôtele acestui nou idol Iagernaut sfărâma mil de esistențe. Nu đic acestea ca să calomniez industria, dar pentru că am nefericirea d'a iubi adeverul și a'l spune. În epocele calme, când nu este nici revoluție, nici asmuțare, nici macină nouă care să înlocuiască cu un piston de arama doă-sute de brațe omenesci; când totul merge bine pentru uvrier, ieca viața lui la Manchester, Birmingham, Liverpool, Sheffield, Leeds, Nottingham, Londra sau Edimburg. El se școlă de timpuriu, și sotia lui asemenea, pentru că trebuie să ajunga 'nainte sașu o dată cu cel-l-alti. Uvrieri sunt așia de numeroși în piața și concurența este așia de cumplită, în cât, pentru cel mai mic semn de lene, este espus a 'și perde locul și pânea! . . . Dar cum viața este scumpă în centrurile mari

industriale, un copil, care a crescut abia, devine util pentru forța lui. Micul lui braț servește, îndată ce poate să misce o bobină, să rădăce un ciocan. El n'are timp liber pentru instrucție și plăcere: toate minutele sunt luate. Scopul principal este a vieții; o mișcare mai puțin, este o imbucatura pierdută....

Convenim că nu este în lume ființa care să aibă mai multă necesitate de educație de cât acest nefericit: cum să-l-o dea? Și ce educație să-l dea?

Uvrieturul de manufacturi nu este adult și deja este întrebuințat. Vigorează-l fizică cu cât crește, cu atât înecă forța-l intelectuală. N'are nici o dată timpul d'a cugeta; el nu știe și nu poate de cât două lucruri: să lucreze și să petreacă. Facultățile bestiale se dezvoltă în el, fără să aibă acele fericele instincte de conservare înțeleptă pe care providența le-a dat animalelor pentru a perpetua semința lor. Face în toate zilele același lucru, în același mod; lucrează ca cum ar fi o părghie, un scripet, un ciocan; își pierde calitatea de om; se crede o bucată de aramă sau fer. Aceste observații sunt ele un atac calomnios contra industriei? Nu. Noi cautăm c'o deplină desinteresare adevărul, realitatea, faptele, relele și remediul. Parintele economiei politice, Adam Smith, bărbat în adevăr elocinț, ca toți scriitorii profunzi și sinceri, a prevedut aceste rezultate; a afirmat că împărțirea travaliului va aduce necesarmintă și neînlatrabil o epocă în care abilitatea și puterea fie-cărui uvrier se vor concentra într'o operație foarte simplă și de tot materială. Nici o idee nu poate prinde în capul unui om care, în trei sute de zile pe an și de două mii de ori pe zi, a tăiat o sfără, a resucit un mosor, a ales un tort. Uvrieturul com-

positor dela imprimarie, sforțat a cugeta lucrând și a implini diverse operații complicate și delicate, este tot-d'a-una spiritual și viu. „Dar cea mai mare parte din uvrieri de manufacturi, — țice Adam Smith, — n'au nici o ocașie pentru a-și aplica inteligența. Ei perd deprinderea d'a cugeta și devin stuși și ignoranți. Lenea spiritului lor îi împedecă, nu numai d'a lua parte la o convorbire rațională, dar și d'a înțelege simțimintele generose sau delicate, și prin urmare d'a judeca drept și bine despre datoriile vieții private. Cât pentru interesele mari ale patriei, cum ar putea să le servească un asemenea om? Uniformitatea vieții staționare îi corupe curagiul spiritului, și chiar activitatea corpului. Abilitatea parțială o rescumperă cu pierderea tuturor virtuților sale intelectuale, sociale, morale. Dacă guvernele nu iau măsuri pentru a corige această degradare, acesta va fi starea miserabilă în care vor ajunge necesarmintă toți lucrătorii săraci din toate societățile civilizate, adică marea majoritate a populațiilor.“

Câtă dreptate avea marele economist, au probat-o cele din urmă mișcări ale proletarilor. Mulțimi fără educație, ostenite de travaliu, ostenite de miserie, s'au sguduit de odata. La vocea câtor-va agitatori, ele au luat sapa și târnacopul și au descins ca nisce torenți peste orașele liniștite. A trebuit să se susțină lupte cu acești ciclopi; când îi bateau într'un loc, se rădăcau într'alt loc. Ei au o imensă putere fizică, dar nu au nici principii, nici lumini, nici frâu. Sunt deprinși cu toate ostenețele și toate privațiile. Ei voiesc mai mult repaos și mai puțin lucru. Cum să le respunda? Chiar o nouă lege rurală nu-l-ar îndestula. Neînțelegând nici o economie, nici o

moderație, nici o virtute, ar fi răsipit în cate-va zile avuțiile provinciilor pradate de el. Cel mai îngroșător rezultat al existenței brutale și materiale, este incapacitatea d'a profita de bunul trai și repaos. Așia dar civilizația a creat flageluri necunoscute, industria a născut monștri neaușiți....

Orice epocă și are maladiile, orice epocă nouă descoperă maladii necunoscute cari trebuiesc mai mult ghicite de cât studiate. Cine-va nu este pesimist pentru ca este medic; nu asasină pe omul a carui rană o sondează. Sunt spirite meditative și practice tot de odata cari îmbrățișează consecințele unei situații. Feriți-ve d'a l'ofili numindu'l misantropi. Bacon, Montesquieu, Machiavel sau William Pitt, omeni din aceeași viață, spirite din aceeași familie, nu voiau să fie păcațiți de secolul lor, și aveau dreptate. El prevedea inconvenientele unui avantaj și pericolele unei cuceriri, și aveau dreptate....

Crisa socială în care viețuim, în care Europa întrăgă este cufundată la diferite grade, nu este de cât miscarea urcătoare a claselor inferioare cari jinduiesc la puterea și avuția claselor superioare. Această mișcare și jinduire se simte mai cu sēmă în orașele mari unde interesele și omeni se îndesă, unde omeni ferb, unde o atmosferă ardinte și luminosă înveluesce 'n același timp toate lucrurile, unde ambiția circula cu aerul respirabil, unde ochi întâlnesc nefcetat un lus farmecator, voluptățile avutului și delicia pe cari civilizația le rezervă pentru favoriți et....

Cele d'inteiu mesuri de luat sunt cele mai simple și cele mai dificile: să se asigure pânea și bunul trai al acestor omeni. Înteiu bunul trai, apoi moralitatea, iar instrucția la urma. Instrucția populară ar lăsa

generațiilor de uvrieri moștenire: respectul pentru ele înseși și legământul de societatea în care ar fi protegiați și prețuiți, iar nu victime.

Philarete Chasles.

Nota redacției. — Sunt trei-deci ani de când Ph. Chasles a scris aceste rânduri. D'atunci pînă acum s'au făcut îmbunătățiri însemnate în existența uvrierilor industriali, și, dacă în unele locuri, starea lor lăsa încă mult de dorit, sunt probe ca *dreptul de pâne* al poporulul va triumfa și ca într'o zi, dela mic și pîn'la mare, dela sarac și pîn'la avut, toți se vor convinge că *omul este născut pentru fericire*. Vom reveni asupra acestor tесе, chiar în numărul viitor. Pînă atunci lasăm cititorilor sarcina d'a trage singuri concluzii despre starea miserabilă a locuitorilor din satele și orașele noastre.

Naturalistul american Audubon.

Acet cari cred că America impune bătrânei Europe numai prin mișcarea politica, prin comerțul și industria ei colosală, se încela. Spiritul acestei societăți, abia eșită din lăgan, este setos de activitate. Boldul emulației o face să devoreze spaciul și timpul. Activitatea științifică luptă a se nivela cu a Europei. Literatura și artele asemenea și amestecă culorile și formele în moșaică civilizației americane.

Dar toate acolo tind la utilitate.

Pentru spiritul practic și pozitiv al americanului, estetica fără utilitate morală și materială nu există. De aceea știința, literatura și artele toate sunt resfrângerul său ecourilor ale trebuințelor și aspirațiilor cari frământă societatea americană.

Franclin, Iohn Crevecoeur, Jonathan Edwards, Morris, Brocden,

Brown, Irving, Fenimore Cooper, Channing, Audubon, Edgar Poe și alți alți, toți se disting prin această calitate.

Dintre toți însă, cel mai american, acel care isbesce mai mult prin caracteristica americana într'una din cele mai cosmopolite științe, este naturalistul Audubon.

Cel mai însemnat naturalist, dela Aristotel și Pliniuș Batranul pînă la Buffon, Cuvier, Humbold și Arago, nu urmăresc de cât veritatea științifică, fără nici o altă preocupare. Americanul Audubon însă, studiind paserile, se preocupa și de cadrul în care ele figurează. Citind opera lui, aflăm nu numai descrierea și observația locuitorilor aerului, dar și a locurilor și a oamenilor unde ei trăiesc, — așa în cât nu scîm pentru care calitate să 'l admirăm mai mult: aceea de ornitolog sau aceea de poet, antropolog și caletor. În scurt, America întregă o aflăm în opera lui.

Dar cum și unde s'a format acest spirit care prin facultățile lui trece între cei d'înteiu naturaliști?

Chiar el s'a însărcinat a ne spune.

Audubon său, cum se numesce el însuși, *Omul pădurilor Americii*, de origina frances protestant, s'a născut într'unul din cătunele Statelor Unite.

Era copil, și dispozițiile lui de naturalist se manifestau într'un mod surprinzător.

„Iubirea naturei, — dîce Philarète Chasles, — a leganat pe Audubon din înțea vîrstă. El petrecea nopțile sub cer, la tulpina arborului în care locuia poporul ale cărui moravuri le studia neîncetat. Poteca pe unde sburau paserile, era poteca lui. Cuiul vulturului, tronând pe vîrfurile celei mai înalte stînci, nu 'l spăimînta. Paciența unul Benedictin, pasiunea

unui artist le consacra acestui studiu; el 'și-a urmărit opera prin toate pericolele și a reînceput-o cu o perseverență fără sîman.“

Dar să ascultăm pe naturalistul nostru.

„Cresceam, și trebuința ca să dîc așa d'a convorbi cu natura fizică nu înceta d'a se desvolta în mine. Când nu vedeam nici pădure, nici lac, nici mare cu țermuri resfătate, eram trist. Cautam să 'mî amintesc preumblările favorite, împopulându'mî camera de paseri; apoi, îndată ce aveam câte-va momente libere, alergam prin stîncile scorborese, prin pescerile acoperite de mușchi, bizare locuințe ale cormoranilor cu aripi negre. Preferam acele umbrare singurateci. Tatal meu, la care eram singurul copil, resfața gusturile mele, procurându'mî ouă, flori, paseri. El era înzestrat de simțimîntul religios și poetic, narațiile lui desvoltau și în mine înștinctul care'l anima. Acea perfecție a formelor, acea delicatețea a detaliurilor, acea varietate a culorilor, me încanta. El îmi presenta știința sub o față colorată și interesantă, în loc d'a face din ea o analiză anatomică și mîrtă, care schimbă natura într'un schielet.“

Aceste pucine rînduri servi-vor ele de lecție autorilor de cărți didactice din țera noastră? Vai! cât de nesuferite sunt bieților copii din clasele primare și gimnasiale atatea cărți cari port cu nerușinare pe înțea pagină: *Aprobată de onor. Consiliu Superior al Instrucțiunei publice!* — cărți cari fac din natura frumoasă, vie și vorbitoare, un schielet, cum dîce Audubon. Fondul și forma, domnilor din comisiile pentru cărțile didactice, sunt doă condiții sine qua non ale unei cărți bune. Respectați și serviți interesele omenirei, ale țerei, ale generației care este în legan, dacă

voit; ca lumea sa ve respecteze. Suntem satut de ciarlatant. It cunoscem mai bine de cat se cunosc ei insusi. Toți cari sunt contrari santelor interese ale viitorului, nutresc în inima lor semința morței. Societatea nu 'i derama cu suflarea ei, cacl crede de prisos a interveni când timpul este cel mai ager și drept resbunator, când semința fatala a morței cresce c'o iutela miraculoasă!

Dar sa revenim la autorul nostru.

Observația naturei desvolta de timpuriu în el dorința d'a reproduce; naturalistul deveni desinator.

Tatal seü, creșend ca aceste dispoziții sunt probe de talent pentru pictura, îl tramise în Francia, ca sa învețe arta lui Rafael și Rubins în atelierul lui David.

Urându'i-se însă a copia sculpturi, se întorse în pădurile natale, unde se insura. Tatal seü îl daruise o întinsa plantație în Pensylvania, udată de garlele Schuylkil și Perkyoming.

„M'am insurat în acele locuri plăcute, ale caror lese inalte, câmpii unduloșe, deluri păduroșe, ofera pictorului modeluri rapitoare. Dumneșeu binecuvinta unirea mea; grijele menagiului, iubirea pentru socia mea și nascerea a doi copii nu'mt împucinară pasiunea ornitologica. Amici mei o desaprobaă.“

Audubon, când singur când cu socia lui, străbate în sus și în jos pădurile și câmpiile Americet, observând natura și desinând-o.

O calamitate cađu pe capul lui, în urma unei caletorii. Ascultați'l:

„Dupe ce am locuit mai mulți ani în satul Kentucky, pe termi Ohiului, m'am dus la Filadelfia. Desinurile, tesaurul, speranța mea, le închisem într'o lada pe care am încredințat-o cu multe recomandații la una din rudele mele. Dupe șese septamant, întorcându-me, am luat lada

și am deschis-o. Inchipuți-ve desperarea mea! Nu mai era într'insa de cat bucați de hartie rupta, rôsa, pulbere ... pat môle și bun pentru o numeroșă prasila de șiorect din Norvegia. O parchie d'acești șiorect roses lemnul și intrase în lada unde 'și aședase familia. Nu'mt mai remanea nimic din tóta munca mea. Peste doa mil de paseri, desinate și colorate de mâna mea, nimicite! O flacare mistuitoare îmi trecu prin creeri ca o săgeta de foc.“

Desperarea 'l arunca în pat unde zăcu câte-va septamant. Dupe cați-va ani de noi alergături, observați, pericole și munca, abia isbuti sa repareze dauna ce 'l causase acel șiorect blastemați.

Încarcat cu un noü tesaur, vine în Englitera. Aci, mulțumita ajutorului generos și luminat ce 'i s'a dat din tôte părțile, a putut în fine să rădice sciințet un stralucit și original monument.

„Am admirat, — țice regretatul critic Ph. Chasles, — în salile Societății Regale din Edimburg espunerea publica a desinelor originale, colorate în acuarela. O putere magica ne transporta în pădurile locuite atata timp d'acel om de geniü. Savanți și ignoranți erau egalmente isbiți d'acel spectacul ce nu se pôte reproduce.

„Imaginați-ve, — striga același critic, — un peisagiü de tot american, arbori, flori, pajiște, pîna și colorea cerului și apeli, însufleșite d'o viața reală, speciala, transatlantica. P'acele cract, în acele ramuri, p'acele prunturi copiate de penelul cel mai fidel, se jôca rasele aeriane din Iumea Noua, în marime naturala, cu atitudinea particulara fie-careia, cu individualitatea și singularitațile fie-careia. Tôte penagele sciinteiază de nuanțele naturei chiar. Le vedeți

miscând sau stând, în jocurile și rebelele lor, în furiele și desmerdarile lor, cântând, clocind, dormind, deșteptându-se, despiciând aerul, rădând undele, sfașiindu-se în luptele lor. O vedere reală și palpabilă a Lumii Nouă cu atmosfera ei, cu vegetația ei măreță, cu acele populade cari nu cunosc jugul omului. Sorele scinteie prin frunțe, lebada plutesce între cer și apă. Și acea realizație a unui emisfer întreg, aceea icóna a unei naturi atât de putinte, eșită din penelul unui singur om, obscur și necunoscut; neaștit triumf de geniu și paciență.⁴

Triumf de care n'a putut să fie capabil de cât un american.

Opera măreță a lui Audubon se compune din patru sute tablouri în forma atlantică cari conțin dea miie de figuri colorate. Testul este demn de tablouri, așa în cât nu scim ce să admirăm mai mult în Audubon: pana să penelul, căci din amândoa scinteiază geniu.

Ca proba, reproducem mai la vale câte-va pagini, adeverați colibri ai stilisticiei.

Paserea-poliglota.

Când imnul amoroș al paserei-poliglote strabate frunțele manoliet din Luisiana, — manolia cu trunchiul gigantic și cupola imensă și tot d'a-una verde, — Europénul care 'și amintesc imnul nopturn al privigatorului pitit în umbra stejarilor, îndată desprețuiesce ceea ce admira odinioară. Binonia și vișele acățânde se împletesc în giurul arborilor groși, îi întrec, îi încoronează și cad în ciucuri. Un profum eteric îmbalsamă aerul; pretutindert, ciorchint cocându-se, corimbi rument, o atmosfera caldă și imbatătoare. Ați dice că natura, încarcată de avuțiile ei, s'a o-

prît într'o ți și le-a respandit din sinu'l pe aceste locuri fericite. Radicați ochi, pe ramura manoliet se repausa femela pasere-poliglota; soțul ei, ca un fluture de ușior, descrie cercuri răpeți în giurul ei, se suie, scobóra, se suie iar, cu ochi ardând și țintiți la ea, cu frumoșele lui pene resfrate, salutând din cap pe iubita lui, și de câte ori s'avintă spre cer, reîncepe acel imn de bucurie, cel mai brilliant, cel mai melodos din innuri.

El nu începe ca privigatorul cu lungi și melancolice suspinuri, ci ataca cu pasiune și energie cantul pe care 'l modula apoi, graduându'l și variându'l, c'o arta de necrețut; ingrigindu-se a pune în compoziția operet lui, imitația celor mai dulci sgotote din natura, frémătul frunzelor, murmura paraielor. Acest cânt îl întonează sburând, dar nu este de cât un prelud. Când se lasă pe ramura unde șede soția lui, notele lui devin mai pucin brilante, dar mai mișcose, mai escise. Apoi iar sbóra, se lasă, se suie, strabate cu vederea în tôte părțile, pentru a se asigura că nict un inamic nu'l amenința repausul; batând din aripi, pare, prin mișcarile lui în cadența, că esecută un danț nebunatic în aer; se pune iar lângă femela, și, ca finalul acestui mare concert, începe a parodia c'o esacitate miraculoasă tôte melodiile, tôte strigătele, tôte șuieraturile, tôte accentele celor alte individe din seminția sburătoarelor. Imita linota, potarnichia, bufnița, măcaiala rațelor, caraiala gănilor. În cele din urma soția, scoțând un suspin trist, înabușit, voluptos, impune tăcere paseroiului și 'l chiamă lângă ea.

Îndată încep să caute locul pentru stabilirea conjugală. Parechea sbóra împreună și se opresce tot d'a-una aproape d'o casa locuită. Paseroiul

scie că va amusa pe locuitori, și nici o pasere nu este mai familiară. În data portocalul, smochinul, perul le-au procurat materialul pentru facearea cuibului. Mat adaoga uscături, frunze, ierba, in, bumbac, și micul edificiu ride în unghiul a două ramuri. Paserea depune cinci oua în môlele culcuș; paseroiul n'are alta ocupație de cât să veghizeze la siguranța familiei sale și să cânte. El alungă dela cuib șerpi, pisici și paseri prădătoare; dupe cinci-spre-dece zile pui 'și iaă sborul, abandonă părinți și se duc să 'și caute singuri de existența.

Audubon.

VULTURUL ȘI LEBADA.

Vulturul se nasce sublim. El plutesce pe stindarde, el este simbolul curagiului și măriei. El este marca libertății Americii; el a servit Romei de tip în cuceriri, și lui Napoleon în întreprinderi. Puterea avintului, înălțimea și rapiditatea sborului, vigoarea, audacia, recela curagiului justifică această alegere consacrată de toate popoarele. El este și eroi și tiran. Ferocitatea 'i egala bravura. Ii place să 'și scalde ghiarele în sânge; carnagiul 'i desfata, chiar atunci când n'are trebuința d'a șfășia o pradă.

Tămna, când mii de paseri abandonă nordul și se apropie de sôre, urcați-ve în barcă și lasați-o să imbranzeze luciul Misissipului. Când veți vedea doi arbori cari cu virful întrec pe cel alți, unul pe un țerm și altul pe cel alt, fața în fața, radicați ochi. Vulturul va fi acolo în virf. Ochi 'i scinteie în orbita și ard ca flacărea. El contimpla cu atenție peste tota întinderea apei; adesea vederea 'i se opresce pe țerm; observă și aștepta; ascultă toate sgo-

motele; nici capriora, care abia mișca frunza, nu 'i scapa. Pe arburul o-pus, vulturôica sta sentinela. Din când în când, strigatul ei pare că îndemna pe vultur a fi pacient. El îi răspunde prin o batere din aripi, prin înclinarea corpului întreg și prin o glasuire a carei discordanța seamănă cu risul unui maniac. Apoi se îndreptează. Veđându'l imobil, tăcut, ați crede că 'i statue. Rațele de tot soiul, găinele de apă, ustărțile fug ca nisce bataliône dese, duse de cursul apei; prați pe cari desprețul vulturului le scapa de mörte. Un sunet, purtat de vînt pe apă, isbesce auđul vulturilor; acel sgmot are răucitatea și resunetul unui instrument de aramă; este cântecul lebedei. Femeia anunța pe mascul, printr'un apel compus de două note; tot corpul vulturului se scutura; prin câte va loviri rapeđi cu ciocul în pene, se prepara de espediție. Va pleca.

Lebada vine, ca un vas plutind în aer, cu gatul ei alb ca zapada întins, cu ochi scinteind de grija. Mișcarea precipitată a aripilor ei abia 'i susține corpul; și labele ei, indoite sub cöda, se ascund vederel. Ea se apropie încet, victima devotată. Un strigat de rebel se aude. Vulturul se arunca ca fulgerul. Lebada vede caleul, pléca gatul, descrie un semi-cerc și, în agonia temerei, caută cum să scape de mörte. Un singur mijloc îi remane, acela d'a se afunda în apă: dar vulturul a preveđut; el își sforțează pradă sa stea în aer, iar el se ține mereu sub ea amenințând-o cu ciocul în pantece și aripi. Această combinație, pe care omul ar jindui-o paserei, tot d'a-una 'și ajunge scopul. Lebada ostenită, descuragiată, perde tota speranța de scapare. Dar în acel moment inamicul ei se teme că 'i

va cădea prada în apă. El o isbesce cu ghiarele sub aripi, și o arunca oblic pe mal.

Lăca 'l cuceritor prin atata putere, dibacie, activitate și prudență. Dar ve îngroziți vedendu't triumful. Se joca pe cadaver. Înfige adânc ciocul și ghiarele d'arama în inima lebedei murinde; bate din aripi, urla de bucurie, căci agonia paserei îl îmbata. Radica pleșuvul cap spre cer, și ochi lui înflacărați de orgoliu se roșesc ca sangele. Soția se cobora linga el. Amândoi întorc lebada, îi sfășie peptul și 'l bea cu sete sangele care isbucnesce cald și fume-gand.

Audubon.

PIVERDUL AURIU.

Am trecut adesea zile întregi în societatea acestor mici ființe înaripate. Nimic nu este mai viu și mai vesel. Din vârful arborilor cari cad de bătrânețe, vocea piverdului se aude, și toți camarazi 'l răspund. În societatea lor, am vețut mai mulți masculi urmărind o singură femela, sburând, urcând, scoborând, făcând mil de jocuri ciudate: un fel de ballet burlesc care nu 'l putem vedea fără să leșinăm de ris. În modul acesta, candidați arată frumoseț lor dorința d'a 'l placea și d'a o 'ncanta. Nici o gelosie între acești frumuseți, cari se luptă în pace și fără ură pentru un premiu gingaș: piverda va prefera pe învingător. Din arbor în arbor, din lésă în lésă, aceeași ceremonie se repeta. În giurul cochetel care se arata indecisa, vedem une-ori câte de-ce saũ doă-deci galanți sburând; jocurile urmează pîna când iubita 'șt arata preferința pentru unul din rivali pe care 'l atinge cu ciocul când sbóra pe linga ea. Indată toți pretendenți sbóra și se

duc dupe alta frumoșă. Parechia remane singură. Indată cauta o locuința comoda pentru noul menagiũ. Se duc împreuna și aleg în padure o tulpină care se pôte scobi; unul dupe altul, soțul și soța, fac cu ciocul scobitura în care sa'și crésca pui. La fie-care țandare ce scóte cu ciocul, cel-alt îl felicita cu un mic strigat ascuțit, ecoul bucuriei sele. Când aũ terminat cuibul, este o plăcere să veđi cele doă pasarele urcând și scoborând în tóte parțile, ascuțindu'și ciocul de fie-care ramură, gonind paserile nesuferite și sburând dupe furnici, larve și insecte. Peste doă septãmãni, paserea a depus în asilul conjugal șése oa albe și transparente ca cristalul.

Piverđi clocesc de doă ori pe an; de aceea voișoa lor seminție inroiaza padurile Americel. Nu poți face cațiva pași fără sa le auđi ascuțita voce și sunetul ciocului isbind cója copacilor.

Audubon.

Poesia.

Bolintinenu n'avea multa atenție la corectura probelor dela tipar, de aceea 'l scapa o mulțime de erori cari întunecaũ sensul și conturul imaginelor. Mai tarđiũ, observându-le, le îndrepta. Ne-a ramas dela dînsul mai multe bucați, pentru usul revistei noastre, corigiate cu multa atenție, dintre cari publicam acum *Hial* saũ *Idealul*, cea mai frumoșă din orientalele lui cunoscute sub numele de *Florile Bosforului*.

IDEALUL

Ridetóre, blanda ca o suvenir
Din frumoșe timpuri în nefericire;
Dulce ca un vis,
Ce în faptul zilei dând din aripióre,
Iși rapede sborul catre ceruri, sóre,
Catre paradis;

Draga ca murmura ce sârutul dulce
De amor, ferbinte și curat produce
P'al feciôrei sîn;

Pura ca lumina ce cu resfațare
Stelele în nôpte scutură pe mare,
Peste valul lîn;

Numai ast-fel pôte sa aveți idee
Cat de rapitoare este o femeie
Ce p'acest Bosfor,

Pe aceste maluri verđi și riđetóre,
Aú adus-o'n carul fragidelor ore
Viselę d'amor.

Cum o flóre smulsa din a ei gradina,
A pástrat parfumul dup'a sa tulpina,
Ale ei colorí, —

Asfel al ei suflet ancá respândesce
Roa ce în ceruri face de'nflorésce
Miriade flori.

Braul ei e splendid, fața'l este dulce,
Bucla sa în valuri balaióre luce,
Riura ușor;

Ochi'l port auzul, și a sa cătare
Varsá bucurie, varsá înrîstare
Și ceresc amor.

Care't a sa țera? Nu voiú ști a spune.
Angeri poetici aú ei națiune?
Patima de foc,

Visele de aur ce ne încongióra,
Dulcea fericire ce pe vieța sbóra.
Pot avea un loc?

Intr'o séra lina ea veni cu mine
Pe Bosforu-albastruce cu dulci lumine
Luna 'l aurea;

Un caic despica undele geménde,
Malul cu saraiuri și gradini riđénde
Dupe noi fugea.

În tacerea nopței dulcile-aurele
Resfațau ferice cóma draget mele;
Stelele sglobit

Revarsau pe mare valuri de lumine
Și formaú fantastici, splendide gradine
Cu-ale lor scînteii.

Valul geme dulce sub o cósta verde
Unde, printre dafin, un saraiú se perde
Cu-ale lui lumini;

Unde miú de paserú cu voce suava
Fac ca sa resune vesela dumberava,
Magice gradini.

Vis de fericire! Eú priveam pe mare
Rađa și cu umbra dându'și sarutare,
Cadru ce rápea

Și in care — acésta dulce balaióra
Ca o flóre d'aur, ca o stelișóra
Dulce se perdea.

Ea ca cand ghicise gândurile mele,
Ca înclina dulce cenele-aurele,
Rumenind ușor!

O iubeam ca viața când acésta viața
Ni s'arata ancá plina de dulcéta,
Plina de amor.

Eú visam ferice. Alba mea frumósá
Scutura de rađe cóma sa undósá,
Ca un val spumos

Ce eșind din umbrá fulgura la sóre,
Saú ca crinul care roua lucitóre
Scutur'amoros.

„Cine esci tu óre, tu ce'n zile rele
Îmi aparti în umbra lacrimelor mele
Si cu resfațari

Faci ca sa suriđa inima'mi sdrobotá,
Și me'mbeți în vise, dulcea mea iubita,
De dulci sarutari?

Porți în ochi'ti focul ce imi arde viața,
Porți pe a ta frunte rađa și dulcéta,
Porți pe sinișor

Rosele și crini vieței ce se duce,
Porți p'a ta cosița ce în umbrá luce
Visele d'amor!»

I.a aceste vorbe, pe frumósá'l fața
Purpura'n ivoriu 'nóta, se resfața,
Riura senin.

—«Eú sint Idealu'ti. Ceru'ti almeú mire.
Dalba'mi locuința e într'o gândire,
Ca o rađa'n crin!»

—«Daca al teú suflet 'ti e gentil ca fața,
Lasa-m' a'ti culege gracios dulcéta,
Flóre de o ți!

Vin-o și me'mbatá cu a ta amóre,
Vis de tinerete, flacare din sóre,
Vin a me rápi!»

Dulcea mea frumósá tace tret minute,
P'a sa fața cura lacrimi tacute!
Ochi'ti plângatori

Se'nalțau la ceruri plini de voluptate,
Pe acele plaiuri d'azur semánate
Cu-aurite flori.

Stelele se scaldă în a lor vulvôre.
 Austrul ne suflă pletele ușore
 Cu dulci sărutări.
 Murmura ne'ncanta, valul ne conduce,
 Și amorul magic ne îmbată dulce
 Cu ceresci visări.
 Iar la rața d'aur a divinel stele,
 Fû unesc cu plânsu'î lacrimile mele,
 Doru'mî cu-al ei dor ;
 Și p'a sa gurița cu înflăcarare
 În tăcerea nopței pun o sărutare
 Și me'mbet d'amor.
 O! curățî, torente dulci și voluptôse!
 Ve'mbetați, ve stingeți, stele aurôse,
 Pe albastrul cer !
 Când se stinse visul ce me farmecase,
 Dulcea mea frumôsă sborul își luase
 În suav eter ;
 O veđuî prin umbre'o, veđuî prin stela,
 Și simțit pe frunte'mî lacrimile selet'...
 Din acel minut
 Viața pentru mine nici un farmec n'are,
 Ceru'î fara stele și Bosforu'mî pare
 Un mormint tacut.

Bolintinenu.

RODICA.

Purtând cofița cu apă rece
 Pe al set umeri albi, rotunjori,
 Juna Rodica voiôsă trece
 Pe lingă juni semănători.
 Ei cu grabire îi sâr în cale,
 Dîcînd: " Rodica, flôre de crin,
 În plin sa 'ți mîrgă vrerile tale,
 Precum tu, dragă, ne ești cu plin !
 „Pînă la tîmna s'ajungi mirêsă !
 Calea s'ă'ți fie plină de flori,
 Și casa casa, și masa masa
 Și sinul lîgan de prunșuiori."
 Ei dîc ș'o sîmân cu grâu de vară,
 Apot cofița întrîga'î beă ;
 Copila rîde și 'n cale 'î sbôra,
 Scuturînd grăul din părul seû.

V. Alesandri.

BIBLIOGRAFIE.

* O lucrare de mult preț este traducerea *Catilinarelor* lui Cicerone de d. Al. Zanne, din care a și eșit întea catilinară.

Este în general recunoscută pentru cultura limbii și literaturii noastre necesitatea d'a se traduce autorii clasici vechi și noi, ca și pînă cînd limba noastră nu va trece prin criteriul acestora și prin acela al celor mai buni scriitori vechi și noi de arte și științe, pînă atuncea nu vom putea să avem un dicționar, pentru că nu vom ști cuvintele de cari avem necisitate ca să fim în curentul progresului intelectual și material. Acesta este singura cale pentru formarea unei limbi ca a noastră. A lucra la dicționar, înainte d'a avea materialul necesar, este a cladi pe nisip, este a semăna cu olarul nebun care voia să facă ôle fara lut, este a cădea în dîoga țiganului care striga cu triumf: „Ce'mî mai pasă! Iacă-mă cu bidiviu. Am găsit o potcîvă! Acum nu'mî mai trebuie de cît alte trei, șea, frîu și cal!”

La 1840, — cîcî numai în acea epocă a fost în literatura noastră o mișcare înțeleptă și romanêsca, — se formase o societate pentru traducerea autorilor clasici, care ar fi putut ajunge la bun capet, dacâ întreprinderea n'ar fi fost trunchiată de evenimentul politic din 1848, care a trîmis în esil pleiada scriitorilor români. Între aceia era și d. Zanne care tradusese și tipărise deja *Resbulul catilinar* de *Salustiû*.

De atunci în cîce s'aû facut mai multe încercări d'a continua acea întreprindere, dar fara succes, cîcî nu putem recunoșce ca bune copilariele patronate de Academia română.

Dacâ avem ađt ce-va, îl datorim activitatii individuale, precum: *Epopiele* lui *Omer*, *Iliada* și *Odisea* traduse de d. I. Caragiani.

Acum ne da și d. Al. Zanne patru din orațiile lui Cicerone.

Citind întea catilinară, marturisim că am fost surprinși de abilitatea cu care traducătorul a învins dificultățile, așia că ne-a dat o traducție pe care o credem superiôra chiar celor mai bune traducții din limba francesă.

I.a această a fost secundat și de limba română care, când este mână de o pană abila, corespunde expresiilor și frazelor autorului, prin sintaxa ei naturală. Pentru a proba că atât prin corecția limbii și stilului, cât și prin esactitatea traducției, merită lauda și spriginul publicului (pentru continuarea întreprinderii seile), reproducem câte-va rânduri:

„Pînă cînd, Catilina, vei abusa tu de paciența noastră? Cît timp avem a mai fi noi jucăria furiei tale? Pînă unde are a merge audacia ta neînfrînată? Cum? Nici garda nocturna din muntele Palatin, nici sentințele urbei, nici spaima poporului, nici concursul tuturor cetățenilor celor buni, nici acest loc ales cel mai întărit pentru adunarea senatului, nici aspectul, nici căutăturile acestor senatori ce te incongiură, nimic nu te pōte mișca? Nu simți ca planurile tale sunt descoperite? Nu vești că conjurațiunea ta este chiar de acum incatenată, pentru că toți o cunoscem? Cine din noi crești tu că nu știe ce ai făcut în noptea trecută, ce ai făcut în noptea de mai înainte, unde ai fost, pe cine ai convocat și ce decisiuni ai luat?

„O timpuri! o moravuri! Senatul știe acestea, consulul le vede din-sul însă tot trăește. Trăește? Ce dăc! Dar el vine chiar în senat; ia parte la deliberațiile publice; ochiul lui notează și înșemnează la mōrte pe fie-care dintre noi. Iar noi, bărbați cu curagiu, credem că facem îndestul pentru republică numai pentru că ne ferim de furia și de cușitele acestuia. De mult, Catilina, tu trebuia să mergi la mōrte dupe ordinul consulului, și să cadă pe capul tei această ruina ce de atata timp tu urșești în contra noastră.....

O dei nemuritori! Unde ne aflăm? ce republică avem? în ce urbe trăim? Aci, aci între noi, părinți conscriși, în acest consiliu cel mai august și mai impozant de peste tot pămîntul, se află óment cari cugetă la mōrtea mea și a noastră a tuturor, la ruina acestel urbe, chiar a tot pămîntul. Eu, consul, îl ved pe acestia și le cer

avisul asupra intereselor republicei, și nu lovesc anca nici chiar cu cuvîntul pe aceia cari ar fi trebuit să fie sdrobiți prin fer! Ai fost dar, Catilina, în acea nopțe la I.eca; ai distribuit părțile Italiei, ai decis unde'ți placea să plece fie-care; ai ales pe cei ce aveai a lăsa în Roma, pe cei ce aveai a duce cu tine; ai descris părțile Romei destinate de tine la incendiū; ai asigurat că 'nsu'ți aveai a pleca peste pucin; ai spus că mai ai pucina întârziare din cauza că eu trăiam. Se aflară însă doi cavaleri romani ca să te scape din această neliniște, și să 'ți promită că chiar în acea nopțe înainte de dăoa ei me vor omorā în patul meu.

Dar abia ceta vōstră se respândise, și eu aflaiu tōte acestea; intraiu și pusei în siguranța casa mea prin posturi mai numeroșe, și oprii intrarea acelor pe cari tu 'i trimiseseși dimineața să me salute: veniseră tocmai aceia ce eu preșiseseam la mai mulți și distinși bărbați că au să vie la mine în timpul acela..”

* O carte de alt gen este romanul istoric al lui Petruccioli dela Gattinna: *Memoriile lui Iuda Iscariotul*, tradus de d. Virgil G. Poienaru, unul dintre inteligenți junți ai facultăței de Drept. Autorul este unul dintre cei mai buni politici și scriitori ai Italiei. Este membru în Camera dela Roma. Prin această scriere el s'a pus alături cu englesul Bulwer, autorul romanului: *Cele din urmă zile ale Pompei*. Cred de prisos a o mai recomanda, caci chiar titlul ei arată că este partea romantică a vieței lui Isus de Strauss.